

TÜRKİYE'DE MÜLTECİLİK, ZORUNLU GÖÇ VE TOPLUMSAL UYUM

Gerİ Dönüş mü, Birlikte Yaşam mı?

Yayına Hazırlayanlar
SONGÜL SALLAN GÜL
SANİYE DEDEOĞLU
ÖZLEM KAHYA NİZAM

Bağlam Yayınları 476
İnceleme-Araştırma 315
ISBN 978-605-9911-71-9

Türkiye'de Mültecilik, Zorunlu Göç ve Toplumsal Uyum:
Geri Dönüş mü, Birlikte Yaşam mı?
Yayına Hazırlayanlar:
Songül Sallan Gül - Saniye Dedeoğlu - Özlem Kahya Nizam

© Bağlam Yayıncılık
© Songül Sallan Gül

Birinci Basım: Aralık 2020
Kitap Tasarımı: Canan Suner
Baskı: Umut Kağıtçılık Sanayi Ticaret Ltd. Şti.
Fatih Cad. Yüksek Sok. No: 11/1 Başakhan Merter/İstanbul

Yayınevi Sertifika Numarası: 44685
Matbaa Sertifika Numarası: 45162

BAĞLAM YAYINCILIK Hobyar Mah. Narlıbahçe Sok. No: 9/3 Çağaloğlu/İstanbul
Tel: (0212) 513 59 68 / 244 41 60 Tel-Faks: (0212) 243 17 27
Web: www.baglam.com e-mail: baglam@baglam.com

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ 7

GÖÇMENLİK, MÜLTECİLİK VE TOPLUMSAL UYUM

Göçmenlik, Mültecilik ve Değişen “Uyum” Anlayışı 21

Sema ERDER

XXI. Yüzyılın Başında Türkiye'nin Yabancı Nüfusunda Yeni Eğilimler:

Değişen Profiller ve Mekânsal Örüntüler 38

Mustafa YAKAR

Türkiye'deki Suriyeli Mülteciler: Politikalar, Gerçekler ve Toplumsal Kabul .72

M. Murat ERDOĞAN

Sosyal Hizmetler ve Sosyal Politika Açısından Gelen Göç ve Uyum:

Değişim Odağında Bir Perspektif 87

Reyhan ATASÜ TOPCUOĞLU

Mültecilere Destek Verenlerin Sorunları: Suriyeli Mültecilerle Çalışan

Hizmet Sunucularda İkincil Travmatik Stres 101

Deniz YÜKSEKER - Neşe ŞAHİN TAŞĞIN - Uğur TEKİN

GÜNCEL GÖÇ POLİTİKALARI:

HAKLAR, MEVZUAT VE UYGULAMA

Avrupa Birliği-Türkiye İlişkilerinde Geri Kabul Süreçleri:

Kuramsal Yaklaşım ve Uygulamalar 123

Ayselin YILDIZ

Uluslararası Sözleşmeler Çerçevesinde Türkiye'de Düzensiz

Göçmenlerin Ekonomik ve Sosyal Hakları 146

Recep KAPAR

6458 Sayılı Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu İle

Bu Kanuna İlişkin İkincil Mevzuatta Yer Alan Temel Kavramlar 174

Nuray EKŞİ

İŞGÜCÜ PİYASASINDA GÖÇMENLİK VE GÖÇMENLER

Prekarya Hasatı: Türkiye’de Tarımsal İşgücü Piyasasında
Suriyeli Mülteciler 207
Saniye DEDEOĞLU

Göçmenlerin Refahında Ücret Gelirinin Etkisi: İstanbul’daki Suriyeliler.....231
Aslı ŞAHANKAYA ADAR

İşgücü Piyasasındaki Göçmenlerin Yasal Statüsü:
Ara Bir Kategori Olarak “Yarı-Düzenlilik” 257
F. Bilge CENGİZ

FARKLI GÖÇMENLİK-MÜLTECİLİK DENEYİMLERİ VE TOPLUMSAL CİNSİYET

‘Ev Sahibine En Yakın Yabancı’: Türkiye’deki Ukraynalı Gelinlerin
Uyum ve Dışlanma Süreçleri 279
Ayla DENİZ

Türkiye’de Mültecilik, Kadınlık ve Toplumsal Cinsiyet:
Isparta Uydu Kentinde Yeni Bir Kadınlık İnşası Mümkün Mü? 310
Songül SALLAN GÜL - Emine TÜRKMEN - Özlem KAHYA NİZAM

Afrika’dan Türkiye’ye Sığınmacı Göçünün Sosyolojik Görünümleri:
Somalili Kadın Sığınmacılar Örneği 341
Özlem KAHYA NİZAM

Değişen Göç Politikaları Bağlamında Türkiye’de Iraklı Mülteciler 371
Çiğdem MANAP

Göçün Eksilmeyen Aktörleri: Afganlar 394
Selda GEYİK YILDIRIM

Göçün Kadınlaşması ve Ev-Eksenli Üretim:
Gaziantep’te Suriyeli Kadın Emeği 409
Hilal SEVLÜ

YAZARLAR HAKKINDA 430

DİZİN 437

ÖNSÖZ

‘Göçler Çağı’nın yeni aktörleri olan sığınmacı ve mülteciler, kendi istekleri dışındaki nedenlerle yaşadıkları yerleri terk etmek zorunda kalan milyonlarca kişi, dünya tarihi sahnesinde yerlerini almaktadır. Dünya üzerinde bir mülteci hayaleti dolaşiyor denebilir. Öyle ki, mülteciler bir ülke olsa idi dünyanın en kalabalık ülkelerinden biri olmaya şimdiden adayken, mülteciler ülkesinin nüfusunun gelecek yıllarda çok daha hızlı artacağı da tahmin edilmektedir. Savaş, yoksulluk, şiddet ve zulüm nedeniyle yerlerinden edilmiş kişiler, mültecilik konumları ile yerleşmeye çalıştıkları ülkelerde de çeşitli zorluklarla karşılaşmaktadır. Bu sefer kamplarda veya insan kaçakçılarının diktası altında yeni bir zulüm silsilesi içine girmektedirler. Yeni ülkelerinde onları bekleyen zorlu koşullar yerleşim sürecinin ötesine geçmekte, yerleşme sonrasında etnik azınlık olarak hem ayrımcılık hem de birçok insan hakkı ihlali ile karşılaşmaktadırlar. Zygmunt Bauman’ın ‘İskarta Hayatlar’, Saskia Sassen’in ‘İhraçlar’¹ ya da daha yaygın kullanım ile prekarya olarak görülen kırılan kitleler içinde tahta kurulan kesim yine mülteciler olmaktadır.

Sığınmacılar, mülteciler ve genel olarak ise göçmenler artık, yerleştikleri ülkelerde ‘tehlikeli, kurtulunması gereken bir yük ve güvenlik sorunu’ olarak görülmektedirler. Göç bir güvenlik sorunu ve ‘sorun’ olarak algılandığından, elbette sorunun çözümü ise güvenlik önlemlerinin daha da katılaştırılması, duvarların örülmesi, yükseltilmesi, askeri tedbirlerle yönetilmektedir. Veya mülteciler konusunda Avrupa Birliği’nin yaptığı gibi göçmenlerin mümkün olduğunda Avrupa sınırları içinde yönetilmesi stratejisi izlenmeye başlanmıştır. Göç sürecinin siyasallaşması ve güvenlik olgusu günümüzde mülteci akımına karşı geliştirilen en etkin önlem olarak kabul edilmesinin yanı sıra, bu göç dalgası aynı zamanda farklı toplumsal kesimleri içermesi açısından da tekil ve yenilikçi olmak özelliğini taşımaktadır. Mülteci akımları sadece erkeklerin göç ettikleri değil fakat kadınların -hatta refakatsiz çocukların- da ağırlıklı olarak katıldıkları süreçler haline gelmiştir. Göçün eril niteliği dönüşürken, tüm bu dinamikler göçün karmaşıklığını ve çok boyutluluğunu daha da artırmaktadır. Hızlanan, çeşitlenen ve yönetilmesi zorlaşan göç hareketleri dünya üzerinde her ülkeyi aynı şekilde etkilemezken, 2000’lerin başından beri Türkiye dünya üzerinden en fazla mülteciye ev sahipliği yapan ülke konumuna gelmiştir. Bu

---

¹ Expulsions: Brutality and Complexity in the Global Economy (2014).

ülkenin göç tarihi ve küresel göç haritasındaki konumunu köklü olarak etkilemiştir. Bunu takiben Türkiye’nin uluslararası göçteki yeri ve politikaları da sorgulamaya açılmıştır.

Türkiye’nin uluslararası göç haritasındaki konumu belli tarihlerde ciddi dönüşümler yaşamıştır. Cumhuriyet’in ilk yıllarında yaşanan mübadele ve muhacir göçü ulus devlet kurma refleksi ile yönetilirken, II. Dünya Savaşı sonrasında işgücü ihraç eden bir ülke olarak göç haritasındaki yeri değişmiştir. Bu iki akım farklı refleksler ile ortaya çıkmış olsa bile, her ikisinin de ortak yönü göç yönetimi olarak adlandırılan ve karşılıklı ülke anlaşmalarına dayanan düzenli göçler olmasıdır. Türkiye göç tarihinde yaşanan kırılmalardan bir diğeri ise, 1990’lı yıllarda küreselleşme rüzgarlarının da hızlanması ile beraber Türkiye’nin hem Avrupa’ya gitmek isteyen göçmenler için transit ülke hem de işgücü göçü alan bir ülke olmasıdır. Doğu Bloku’nun çökmesi ile de Türkiye’de çeşitli sektörlerde çalışan yabancı işçiye daha sık rastlanır olmuştur. Böylelikle Türkiye emek ihraç eden bir konumdan emek ithal eden bir ülke haline gelmiştir. Küreselleşme ile ortaya çıkan göçlerin ortak özelliği ise düzensiz göç akımları olarak tanımlanmaları, yerel topluluklar tarafından daha çok geçici olarak algılanmaları ve mekik göçü olarak tanımlanan gidiş-dönüşlerin sık yaşandığı karakterleri taşımalarıdır. 2000’lerin başına gelindiğinde ise hem dünyada hem de Türkiye’de karışımıza mülteci göç akımları ana göç karakteri olarak ortaya çıkmaktadır.

Türkiye’de Mültecilik, Zorunlu Göç ve Toplumsal Uyum: Geri Dönüş mü, Birlikte Yaşam mı? başlıklı derlemede yer alan çalışmalar, 2000’li yıllarla beraber Türkiye’ye yönelen mülteci göçünü çeşitli boyutları ile ele almaktadır. Günümüz göç akımını olgusal, göç politikaları ve uygulamaları, toplumsal cinsiyet ve işgücü piyasası açılarından ele alan makalelerin ortak vurgusu, 1990’lara damgasını vuran düzensiz göç akımının döngüsel ve geçici olmasına karşın mülteci göç akımlarının kalıcılığıdır. Suriyeliler, İranlılar, Iraklılar, Somalililer, Afganistanlılar gibi farklı göçmenlik kategorilerini içeren çalışmalar, küresel mülteci akımı ile başlayan süreçte Türkiye’ye yönelen göç dalgasının idari, hukuki, politik ve sosyal alanlarda kalıcı etkileri olduğunu vurgular. Göçmenlerin kalıcı hale gelmesi ile Türkiye’nin vatandaşlık, göç ve refah rejimlerinde hem günümüzde hem gelecekte yaratacağı ciddi dönüşümlerle beraber mülteci hareketlerinin merkezinde olması Türkiye’yi küresel bir göç ülkesi haline getirdiğine işaret etmektedir. Bu temel düşünce ekseninde bu derleme kitap, dört ana bölümden oluşmaktadır.

Bu kitabın ilk bölümü olan “Göçmenlik, Mültecilik ve Toplumsal Uyum” teması altında 5 makale yer almaktadır. Bölümün ilk makalesi Sema Erder tarafından yazılmıştır. “Göçmenlik, Mültecilik ve Değişen “Uyum” Anlayışı” başlıklı yazısında Erder, 1920’li yıllardan itibaren sosyal bilimlerin gündemin-

de olan ve sosyolojik olarak bir topluma sonradan katılanlar olarak kabul edilen göçmenlerin ‘uyum, bütünleşme ve emilme (assimilation)’ arasındaki ilişkilerdeki değişimini ele almaktadır. Erder, günümüz göç sürecinde dışlanma, ayrımcılık, ırkçılık, gettolaşma, eşitsizlik ve yoksulluk gibi konuların da bu sürece dahil olduğuna, zorunlu ve kitlesel göçlerle birlikte konunun yeniden tartışmaya açıldığına dikkat çekmektedir. Göç araştırmaları literatürü bağlamında göçün coğrafi, etnik köken ve sınıfsal farklılıklarına ilişkin tartışmaları da ele alan Erder, refah devleti döneminin liberal demokrasi anlayışında “denizship”, yani “kısmi vatandaşlık” olgusuyla göçmenlerin haklarının ele alındığını milliyetçi, etnikçi, ırkçı ve cinsiyetçi kabuller nedeniyle gömülü ve içselleştirilmiş anlayışın göçmenlerin toplumsal kabulünün önündeki en önemli engeli oluşturduğunu belirtmektedir. Türkiye’de ise, sürecin Suriye göçüyle siyasallaştığını ve Avrupa Birliği fonlarıyla desteklenen “uyum” araştırmalarıyla gündeme taşındığını belirten Erder, Türkiye’nin mübadele süreci ve iskân politikaları bağlamında tarihsel göç yolculuğunu sosyal uyum kuramları ve süreçleri bağlamında tartışmaya açmaktadır.

Mustafa Yakar ise, “XXI. Yüzyılın Başında Türkiye’nin Yabancı Nüfusunda Yeni Eğilimler: Değişen Profiller ve Mekânsal Örüntüler” başlıklı makalesinde küreselleşme sürecinde uluslararası göçün mekânsal ilişkilerini ve göçün yeni merkezleri arasında Türkiye’nin konumunu değerlendirmektedir. Makalede Türkiye’nin göç politikalarında Avrupa Birliği’nin belirleyiciliğinin yanı sıra politik düzlemde Ortadoğu ve Afrika açılımlarının neden olduğu çelişkilere de dikkat çekilmektedir. Türkiye’de son yıllarda sayıları giderek artan yabancı nüfus ve değişen profilleri, düzensiz göçler, sığınmacı ve mülteciler ile transit göçmenlerin durumu bağlamında coğrafi, kültürel ve dinî yakınlık gibi etkenlerle birlikte mekânsal bir perspektiften değerlendirilmektedir. Yine yabancıların ikâmet tercihlerinin mekânsal örüntüleri istihdam olanaklarının coğrafi özellikleri çerçevesinde ele alınmaktadır. İstanbul gibi büyük kentlerin yanı sıra turizm bağlamında kıyı şeritlerine dikkat çekilirken, talep alanı giderek artan ev işleri, bakım ve tekstille birlikte kayıt dışı çalışma imkânlarının yaygın olduğu kentler ve büyük kentlerin rolü tartışılmaktadır. Yine bu bağlamda sığınma başvurularında uydu kentlerin rolü vurgulanmaktadır. Çalışmada ayrıca Türkiye’deki yabancı göçmenlerin demografik özellikleri yaş ve cinsiyet dağılımları, iş ve uyruk temelinde ele alınmakta, çalışma yabancı nüfus profilinin çok boyutlu bir analizini ortaya koymaktadır.

Murat Erdoğan “Türkiye’deki Suriyeli Mülteciler: Politikalar, Gerçekler ve Toplumsal Kabul” başlıklı yazısında küresel göç sürecinde Türkiye’nin konumunu değiştiren esas olayın Suriye krizi olduğunu belirtmekte ve 2014 yılından bu yana Türkiye’nin dünyada en fazla mülteciye ev sahipliği yapan ülke

olduğu gerçeğine odaklanmaktadır. Erdoğan, Türkiye AB ilişkilerindeki eksen kaymasının 2014 yılında başladığına ve bir dışsallama siyaseti olarak Türkiye’nin, mültecilerin Avrupa’ya geçişini engelleyecek bir tampon alan olarak tanımlandığına ve mültecilerin Avrupa’ya geçişinin önlenmesi için varılan finansal destek mutabakatının sonucunda sürecin ilerlediğine dikkat çekmektedir. Erdoğan yazısında mültecileri Türkiye’de tutma sürecinin artık bir süreç yönetimi ve birlikte yaşam sorununun yarattığı maliyet sorununa yol açtığını da vurgulamaktadır. Benzer biçimde bugün sayıları bir milyonu aşan kayıt dışı Suriyeli mülteci için bir “ekonomik sığınma” alanının yarattığı sürdürülebilirlik ve ekonomik uyum sorunsalının önümüzdeki yıllarda başatlık zorunda kalacağımız sorunlar arasındaki yerine işaret etmektedir. Politik düzlemde ise, “ensar-muhacirlikle” başlayan sürecin çok kısa bir sürede ‘kapıları açarız’ ifadesiyle geri gönderme söylemine doğru evrilme sürecinin Türkiye’nin gündemine getirdiği sorunlara dikkat çekmektedir. Erdoğan, bu süreci en az sorunla atlatmak, hatta orta ve uzun vadede bunu kazanıma dönüştürmenin, sürecin bütün taraflarının ortak çabaları ile gerçekleşebileceğinin unutulmaması gerektiğinin altını çizmektedir.

Reyhan Atasü Topcuoğlu ise, “Sosyal Hizmetler ve Sosyal Politika Açısından Gelen Göç ve Uyum: Değişim Odağında Bir Perspektif” başlıklı yazısında Türkiye’nin bir göçler ve göçmenler ülkesi olma sürecini tarihsel bir perspektifte ele almakta ve konuyu sosyal politika ve sosyal hizmetler bağlamında değerlendirmektedir. Türkiye’de göçmenlere yönelik sosyal politikalarının kurumsallaşmasında 2011 yılı sonrasının önemine değinen yazar, göçün getirdiği değişimin; üretim, potansiyel, sancı ve direnç olmak üzere dörtlü bir analitik çerçevede ele alınması gereğine işaret etmektedir. Benzer biçimde yazar uyumun, devlet ile ilişkiler, iş piyasası ile ilişkiler ve sivil toplum ve medya arasındaki ilişkiler ve kimlik oluşumu ve benlik anlatıları bağlamında ele alınması gerektiğini belirtmekte, değişim ve uyumun ele alınışına ilişkin yeni bir perspektif sunmaktadır. Sonuç olarak Atasü Topcuoğlu uyum için diyalogun ve herkesin katılımını sağlayan radikal demokrasinin sağlanması gerektiğine ve yeni ortaklıkların inşasıyla birlikte yaşamın olabileceğine dikkat çekmektedir.

Konunun travmatik sürecini farklı bir boyutta ele alan ve sosyal hizmet boyutuna dikkat çeken bir diğer yazı Deniz Yüksek, Neşe Şahin Taşğın ve Uğur Tekin tarafından yazılmıştır. “Mültecilere Destek Verenlerin Sorunları: Suriyeli Mültecilerle Çalışan Hizmet Sunuculara İkincil Travmatik Stres” başlıklı bu bölümde Türkiye’de mültecilerle çalışan meslek grupları üzerine yapılan bir çalışmanın saha bulguları hizmet sunucuların yaşadıkları sorunlar ve kurumsal bağlam çerçevesinde değerlendirilmiştir. Bu makalede, Columbia Üniversitesi Sosyal Hizmet Fakültesi’nden bir ekiple birlikte yürütülen, İstanbul’daki

STK'lar ve kamu kurumlarında Suriyeli mültecilere yüz yüze hizmet veren meslek uzmanlarıyla yapılan nitel araştırma bulguları ve kısmi verileri değerlendirilmektedir. Yazarlar, savaş ve/veya çatışma gibi nedenlerle yakınların kaybı, işkence, siyasi baskı gibi deneyimlerden geçerek ülkelerinden kaçan Suriyeli mültecilerin yeni yerleştikleri bölgelere söz konusu travmatik deneyimlerini taşıdığını ortaya koymaktadır. Mültecilerin çoğu zaman göç ettikleri ülkede güvensizlik duygusu, yoksulluk, hastalık, aile içi şiddet gibi travmatik olaylar yaşamaya devam etmeleri söz konusu olmakta ve mülteciler destek almak için başvurdukları kurumların çalışanlarıyla da sıklıkla deneyimlerini paylaşmaktadır. Suriyeli mültecilere hizmet sunucular üzerine yapılan bu çalışma bu sürecin hizmet sunucularında travmatik strese yol açtığını ortaya koymaktadır. Çalışma Türkiye'de en yoğun mülteci grup olan Suriyelilere sağladıkları destek bağlamında oldukça kilit bir role sahip olan hizmet sunucuların çoğu kez göz ardı edilen çalışma deneyimlerine odaklanmakta ve hizmet sunucuların yaptıkları işin gündelik yaşamlarına yansımalarını çarpıcı bir şekilde ortaya koymaktadır. Yine bu makalede Türkiye'deki sosyal hizmet yapısındaki eksikler, göçmen ve mültecilere yönelik politika yoksunluğu ve zayıf kurumsallaşma süreçleri de diğer önemli olumsuzluklar olarak dile getirilmiştir.

“Güncel Göç Politikaları: Haklar, Mevzuat ve Uygulama” başlıklı tema ise kitabın ikinci ana temasını oluşturmaktadır. Bu tema altında yer alan ilk makale olan “Avrupa Birliği-Türkiye İlişkilerinde Geri Kabul Süreçleri: Kuramsal Yaklaşım ve Uygulamalar” adlı çalışma Ayselin Yıldız tarafından kaleme alınmıştır. Türkiye'nin düzensiz göçle olan mücadelesinde ana etkenlerden olan Avrupa Birliği ile olan ilişkiler Ayselin Yıldız tarafından “AB-Türkiye İlişkilerinde Geri Kabul Süreçleri: Kuramsal Yaklaşım ve Uygulamalar” başlıklı bölümde değerlendirilmektedir. Yıldız'ın da yazısında dikkat çektiği gibi düzensiz göç ve geri kabul süreçlerine ilişkin uygulamaların AB tarafından üçüncü ülkelere dışsallaştırmasında ve bu ilişkinin kuramsal analizinde Türkiye oldukça önemli bir örnek oluşturmaktadır. Bu bölümde AB'nin düzensiz göçmenleri kaynak ve geçiş ülkelerine geri gönderme ve sınır dışı uygulamalarına ilişkin yaklaşımı, Türkiye örneği üzerinden kuramsal tartışmalar ve alanda gerçekleşen uygulamalar çerçevesinde ele alınmaktadır. Türkiye'nin sınır yönetimi kapasitesinin ve sınır kontrollerine ilişkin teknolojik altyapısının güçlendirilmesi, Türkiye'de yeni geri gönderme merkezlerinin inşası gibi konular AB'nin sağladığı mali ve teknik destekler işbirliğindeki temel noktalar olmuştur. AB geri kabul anlaşmaları, göçün güvenleleştirilmesi ve üçüncü ülkelere dışsallaştırılmasının temel politika araçlarından biri olarak bir dış politika konusudur. Ancak konu AB-Türkiye ilişkilerinde tam üyelik müzakereleri ve vize muafiyeti süreçleri bağlamında bir koşulluluk ilişkisinde gelişmiş ve kimi za-

man da iç siyasette araçsallaştırılmıştır. 18 Mart AB-Türkiye Mutabakatı ve AB-Türkiye Geri Kabul Anlaşması AB’nin düzensiz göçle mücadelesini üçüncü ülkelere güvenlik odaklı bir yaklaşımla dışsallaştırdığının somut göstergeleridir. Ancak ne tam üyelik süreci gerçekçi ve güvenilir bir zeminde ilerleyebilmiş ne de vize muafiyeti gerçekleşmiştir. Dolayısıyla, artan düzensiz göç ve geri kabul baskısının maddi yükü de Türkiye’ye kalmıştır. Sonuç olarak, kuramsal tartışmaların da öngördüğü gibi Türkiye geri kabul anlaşmasını anlaşmayı askıya alarak uygulanmanın gerçekleşmesini engellemiştir.

Recep Kapar, “Uluslararası Sözleşmeler Çerçevesinde Türkiye’de Düzensiz Göçmenlerin Ekonomik ve Sosyal Hakları” başlıklı yazısında Türkiye’deki düzensiz göçmen ve mültecilerin hakları sorunsalını uluslararası mevzuat temelinde ele almaktadır. Bu bölümde Kapar, Birleşmiş Milletler (BM) ile Uluslararası Çalışma Örgütü’nün sözleşmeleri kapsamında düzensiz göçmenlerin, ekonomik ve sosyal haklar alanını ele almakta ve Türkiye’nin bu alandaki yükümlülükleri ve eksiklerini kısaca değerlendirmektedir. Makalede BM dahilinde Çocuk Hakları Sözleşmesi, Kadınlara Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Önlenmesi Sözleşmesi ve Tüm Göçmen Çalışanların ve yine Aile Üyelerinin Haklarının Korunması Hakkında Uluslararası Sözleşmesi ile Ekonomik, Sosyal ve Kültürel Haklar Uluslararası Sözleşmesi bağlamında düzenli ve düzensiz tüm göçmenlerin ekonomik ve sosyal haklar alanının tanınması ve gerçekleştirilmesinde devletlerin yükümlülükleri ayrıntılı bir biçimde ele alınmaktadır. Uluslararası Çalışma Örgütü’nün (ILO) doğrudan göçmenleri temel alan iki sözleşmesi olan İstihdam İçin Göç Sözleşmesi ve Göçmen Çalışanlar Sözleşmesi’nin yanında özellikle kadın göçmenler de dahil olmak üzere tüm göçmenleri ilgilendiren diğer sözleşmelere de yer verilen makalede konu Türkiye örneğinde iç hukuk ve uluslararası hukuk ve bağlayıcılıkları bağlamında oldukça kapsamlı bir biçimde açıklanmaktadır. Yine makalede Türkiye’de statüsü ne olursa olsun göçmenlerin yurttaşlarla birlikte bir insan hakkı olarak ekonomik ve sosyal haklarına saygı duyulması, haklarının güvence altına alınması ve gerçekleştirilmesi konularında ciddi eksikliklerin olduğuna işaret edilmekte ve bu kapsamda sosyal politikaların ivedilikle geliştirilmesi gerektiğine dikkat çekilmektedir.

Bu bölümün son makalesi olan “6458 Sayılı Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu ile Bu Kanuna İlişkin İkincil Mevzuatta Yer Alan Temel Kavramlar” adlı yazı Nuray Ekşi tarafından yazılmıştır. Ekşi çalışmasında Türkiye’nin yabancılarla ilişkin son ve en kapsamlı yasal düzenlemesi olan Kanun metninde yer alan ve göç yazınında hukuk dışı alanda çoğu kez yanlış veya birbirinin yerine kullanılan pek çok kavram setine açıklık getirmektedir. Yazı, iltica politikasının temel kavramları olan sığınmacı, mülteci, geçici koruma gibi kavramlardan, seyahat ve ikâmet hakkı bağlamında statüleri farklılaşan